

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S3

Beslutande	Föredragande	Justerat
Minister Carina Aaltonen	Vattenbiolog Mikael Wennström	Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.	Beslut
-----------------	--------

Nr 122

Begäran om utlåtande gällande nitratbeslut och övriga
stallgödselåtgärder
ÅLR 2014/3483
248 S3

Landskapsregeringen beslutar begära in utlåtande om det reviderade förslaget till ändring av nitratbeslutet samt förslag till kompletterande åtgärder för att minska påverkan vid stallgödselhantering enligt **bilaga 1 S0315E55**.

Nr 123

Ansökan om förbättringsoverskott
ÅLR 2015/2211
249 S3

Storfjärdens Fisk Ab inkom 16.3.2015 med en ansökan om att få utnyttja förbättringsoverskott i företagets fiskodlingsverksamhet. Ansökan kompletterades senare för att formellt uppfylla kraven på innehåll.

Enligt ansökan skapas förbättringsoverskottet genom ett samarbete med en lokal yrkesfiskare som genom att anlitas för att ta upp fisk ur havet samtidigt avlägsnar kväve och fosfor från vattenmiljön. Fisket ska uteslutande ske på åländskt vatten i Ålands hav, i området sydväst från Eckerö och väster om Hammarland.

Den exakta storleken på förbättringsoverskottet anges inte i ansökan eller i kompletteringen. I stället föreslås att detta ska göras i en anmälan i slutet av 2015 i vilken fångstvolym, arter och uppgifter om var fisken fiskats redovisas. Utgående från det beräknas den exakta storleken på förbättringsoverskottet. Samtidigt redovisas under vilken period och vid vilken fiskodlingsplats overskottet önskar utnyttjas.

I ansökan ingår ett förslag till beräkningssätt av förbättringsoverskottets storlek. Enligt detta skulle en fångst av 500 ton strömming och vassbuk medföra en möjlighet att utöka utsläppen med 1250 kg fosfor och 7038 kg kväve utöver befintligt miljötillstånd. Det skulle ge möjlighet till utökad odlingsvolym med 164 ton regnbåge vilket skulle fördelas över en treårsperiod, motsvarande 115 % av nuvarande årliga produktionsnivå.

Landskapsregeringen har granskat möjligheten att fastställa

förbättringsoverskottet enligt nuvarande bestämmelser i Vattenlag för landskapet Åland (VL) och Vattenförordning för Åland (VF). Enligt definitionen VL 1 kap 3 § utgör förbättringsoverskott den extra vattenkvalitetsförbättring som följer av att en vattenkvalitetsförbättrande åtgärd skapar bättre vattenkvalitet än vad som krävs enligt vattenlagen. Enligt VL 5 kap 12 § får ny eller ändrad verksamhet komma till stånd om det har direkt samband med ett sådant förbättringsoverskott. Detta får ske oavsett övriga krav, restriktioner och förbud gällande verksamheter som kan påverka vattenkvaliteten. Vidare sägs att närmare bestämmelser om förbättringsoverskott utfärdas genom landskapsförordning.

Sådana närmare bestämmelser har utfärdats i VF §§ 27-29. Där sägs att landskapsregeringen efter ansökan från utövare av vattenfarlig verksamhet ska fastställa ett förbättringsoverskott, om en väsentlig förbättring av vattenkvaliteten konstaterats. I förordningen anges inte närmare vilken typ av åtgärder som ska kunna fastställas som förbättringsoverskott. Där sägs i stället att det är den sökande som ska ge en redogörelse för de åtgärder som läggs till grund för förbättringsoverskottet, samt ge förslag till beräkningssätt av förbättringsoverskottets storlek.

I detaljmotiveringen till lagen framgår att syftet med förbättringsoverskottssystemet är att skapa en positiv trend, enligt principen att nya utsläpp medges om ännu större utsläpp samtidigt försvinner, så att föroreningarna på sikt kan minska på ett rimligt och rättvist sätt.

Landskapsregeringen konstaterar att det är tveksamt om ett förbättringsoverskottssystem baserat på fiske av kvoterade fiskarter som strömming och vassbuk skulle leda till att föroreningarna på sikt minskar.

Ett fiske i öppet hav skulle totalt sett, för Östersjöns del, innebära en omfördelning, inte en minskning, av diffusa utsläpp och av annan eventuell negativ påverkan beroende på fisken. En del av utsläppen skulle ske i samband med att fisken dör eller äts upp inom hela populationens utbredningsområde. Samtidigt skulle förbättringsoverskottssystemet innebära att man skulle tillåta utökade utsläpp från en fiskodling. Summaeffekten skulle bli ett utökat utsläpp och inte att föroreningarna skulle minska.

I ett slutet vattenområde däremot, t.ex. en sjö, skulle ett fiske innebära en minskning av den negativa påverkan från de uppfiskade fiskarterna. Ett halvslutet vattensystem, t.ex. en skärgård med avgränsade fjärdar skulle utgöra en mellanvariant mellan de två tidigare systemen. Den positiva effekten skulle eventuellt öka jämfört med ett fiske i öppet hav.

I ett vattenområde som södra delen av Åland hav som saknar tydlig fysisk avgränsning mot de angränsande havsområdena i norr och söder blir den positiva miljöeffekten av ett fiske mycket svårbedömd och sannolikt utspridd över ett betydligt större område. Summaeffekten är därför troligen att det skulle leda till ett utökade utsläpp och inte till att föroreningarna skulle minska.

Beslut

Landskapsregeringen godkänner inte ett förbättringsoverskott enligt ansökan. Orsaken är den osäkerhet som finns gällande den positiva

effekten av ett förbättringsöverskottssystem baserat på fiske av kvoterade fiskarter.

För närvarande pågår ett arbete med förändring av vattenlagstiftningen. Inom ramen för det arbetet planeras ett förtydligande av regelverket för kompensationsåtgärder och förbättringsöverskott. Som ett led i detta planeras i november ett seminarium gällande kompensationsåtgärder med inbjudna gäster från riket och Sverige. Principerna för förbättringsöverskott kan således komma att ändras inom en snar framtid.

Landskapsregeringen poängterar att då nya principer utarbetas måste de vara ekosystembaserade och miljömässigt långsiktigt hållbara. Principerna måste vila på vetenskaplig grund. Det måste tydligt beskrivas hur kompensationsåtgärderna bidrar till förbättrad vattenkvalitet. Det måste säkerställas att systemet uppfyller grundkraven enligt vattenramdirektivet, dvs. de utsläpp som medges på grund av kompensationsåtgärder bör tillåtas enbart på sådana platser där vattenkvaliteten inte riskerar att försämrats eller där de ökade utsläppen inte äventyrar uppnåendet av god vattenkvalitet, vilket är i enlighet med EU-domstolens beslut C-461/13 gällande projekt som kan påverka vattenkvaliteten.

Systemet måste också uppfylla kraven enligt det marina direktivet. Som en del av detta måste det beakta de utsläpptak (maximalt tillåtna utsläpp) som Östersjöstaterna kommit överens om för de olika delbassängerna inom ramen för HELCOM-samarbetet.

Som ett led i arbetet med nya principer bör det därför göras en faktabaserad kunskapssammanställning över vilka positiva och negativa miljöeffekter fiske av strömming och vassbuk har. Långsiktiga prognoser över de aktuella fiskarternas förväntade populationsutveckling och bedömning av hållbarheten med nuvarande kvotnivåer bör även presenteras. Systemet för anpassning, uppföljning och rapportering gällande HELCOMs utsläppstak bör även klargöras.

Det bör om möjligt ske en samordning med de principer och bestämmelser gällande kompensationsåtgärder som för närvarande utvecklas i riket och i Sverige. På så sätt skapas förutom likartade miljöregler även så jämlika konkurrensförhållanden som möjligt mellan aktörerna i de olika regionerna.

Landskapsregeringen menar att det inte är uteslutet att godkänna lokalt fiske som en kompensationsåtgärd och som en del av ett förbättringsöverskott. De positiva effekterna av ett sådant system bör i så fall på ett tydligt sätt beskrivas och klargöras. Olika typer av kompensationsåtgärder, däribland kompensation genom kvoterat och okvoterat fiske, kommer att diskuteras på det seminarium som planeras i november.

Det fiske av strömming och vassbuk som nu genomförts enligt ansökan föreslås retroaktivt vara möjligt att tillgodogöra sig om de nya principerna och bestämmelserna för förbättringsöverskott det medger. Enligt nuvarande regelverk kan ett förbättringsöverskott tas i bruk inom tre år från att det fastställts.

Nr 124

Ansökan om förbättringsoverskott

ÅLR 2012/5956

250 S3

Konstateras att ärendet är ett gammalt ärende som borde ha avgjorts tidigare.

Brändö lax Ab inkom 26.6.2012 med en ansökan om att få utnyttja förbättringsoverskott i företagets fiskodlingsverksamhet.

Bolaget ansökte om att få tillgodoräkna sig ett outnyttjat odlingstillstånd vid Lejgrund som ett förbättringsoverskott vid förnyelse av sina tillstånd.

Enligt Vattenförordningen för Åland § 27 ska landskapsregeringen efter ansökan från utövare av vattenfarlig verksamhet fastställa ett förbättringsoverskott, om en väsentlig förbättring av vattenkvaliteten konstaterats. I lagstiftningen finns inte specificerat vilken typ av åtgärder som kan godkännas som förbättringsoverskott.

Landskapsregeringen konstaterar att det är tillståndsmyndigheten ÅMHM som har befogenhet att besluta om tillståndsvillkor. I detta ingår beslut om hur stora utsläpp av kväve och fosfor som är tillåtna vid olika odlingsenheter, hur odlingsenheter inklusive utsläppsrätter kan flyttas samt hur de kan fördelas tidsmässigt mellan olika år. Sådana beslut kan inte samtidigt eller parallellt tas av någon annan myndighet.

Landskapsregeringen beslutar således meddela Brändö lax Ab att outnyttjade odlingstillstånd inte är en åtgärd som kan utnyttjas som förbättringsoverskott.

Nr 125

Förfrågan om projekt- och tidsplan för revidering av den

åländska vattenlagstiftningen

ÅLR 2015/7256

251 S3

Brändö lax Ab inkom 14.7.2015 med en förfrågan om projekt- och tidsplan för revidering av den åländska vattenlagstiftningen.

Landskapsregeringen inledde under våren ett omfattande arbete med att ändra vattenlagstiftningen. En projektplan för arbetet togs fram – se **bilaga 2 S0315E53**. I bilagan ingår en beskrivning av bakgrund, ändringsbehov, målsättning samt organisation av arbetet.

Av projektplanen framgår att målsättningen från början var att arbetet skulle slutföras under 2015. Efter synpunkter från ÅMHM och expertgruppen reviderades senare målsättningen så att målet nu är att det slutliga förslaget till ändrad vattenlagstiftning ska överlämnas till miljöministern inom april 2016.

Enligt sändlista

Hänvisning

Begäran om utlåtande

Kontaktperson

Vattenbiolog Mikael Wennström

Ärende

BEGÄRAN OM UTLÅTANDE

Landskapsregeringen inbegär härmed utlåtande om det reviderade förslaget till ändring av nitratbeslutet samt förslag till kompletterande åtgärder för att minska påverkan vid stallgödselhantering.

Jämfört med det förslag som tidigare gått ut på remiss har ett nytt förslag 1b tillkommit för att uppfylla kraven i EUs så kallade deltagandedirektiv enligt vilket allmänhetens möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på nitratbeslutet måste säkerställas. Förslaget har beaktat tidigare inkomna remiss svar. Dessutom har en del mindre uppdateringar och förtydliganden gjorts efter synpunkter från främst ÅMHM och jordbruksbyrån vid landskapsregeringen.

Remissen genomförs som ett öppet förfarande vilket innebär att envar har rätt att skriftligen yttra sig över förslaget. Förslaget kan läsas på landskapsregeringens hemsida www.regeringen.ax.

Utlåtanden ska inlämnas till registraturen vid Ålands landskapsregering alternativt per e-post registrator@regeringen.ax eller per post Ålands landskapsregering, PB1060, 22111 Mariehamn senast fredag 15 januari 2016 kl. 16.15.

Bakgrund

Lagtinget och landskapsregeringen har i sina styrande dokument (budget, regeringsprogram) tydligt slagit fast att målsättningen med jordbruket är att det ska vara produktivt. Samtidigt betonas att det ska vara miljöanpassat och utsläppen till vattenmiljön ska minskas.

Åland har lagstadgade krav att ta fram åtgärdsprogram för att förbättra vattenkvaliteten i sina sjöar, kustvatten och omgivande hav i enlighet med EU:s vattendirektiv och ramdirektivet om en marin strategi. I det arbetet ingår även att uppfylla de krav som åläggs Åland i internationella konventioner, såsom HELCOMs åtgärdsprogram för Östersjön.

Det s.k. nitratdirektivet har som särskilt syfte att minska den vattenförorening som orsakas av nitrater från jordbruket, och att förhindra ytterligare sådan förorening. För att uppnå målsättningen måste varje land ta fram ett åtgärdsprogram. Det s.k. nitratbeslutet (Ålands landskapsregerings beslut 2000:79) har hittills utgjort detta åtgärdsprogram för Ålands del. De nya förslag till åtgärder som presenteras i detta dokument kan ses som en komplettering av nitratbeslutet och kan, om landskapsregeringen så önskar, ingå i nästa rapportering till EU-kommissionen om implementeringen av nitratdirektivet.

Beskrivning av arbetet med att ta fram förslagen till åtgärder

Det har under de senaste åren förts en diskussion om möjligheterna att minska näringsläckage och utsläpp i samband med stallgödselhantering. På initiativ av landskapsregeringen hölls därför möten med företrädare för berörda parter.

Det resulterade i att en arbetsgrupp bildades bestående av företrädare för ÅPF/jordbrukarna, jordbruksbyrån och miljöbyrån med syfte att ta fram konkreta och fungerande förslag till åtgärder för att minska miljöbelastningen vid hantering av stallgödsel. Utgångspunkten var att åtgärderna skulle kunna innefatta en kombination av olika frivilliga och obligatoriska åtgärder, exempelvis lagkrav, frivilliga insatser inom ramen för LBU-programmet, informationsinsatser, utvecklingsprojekt etc.

Förslagen i denna reviderade remissversion består, som ovan nämnts, av de förslag till åtgärder som arbetsgruppen för hantering av stallgödsel tagit fram, kompletterat i enlighet med EUs deltagandedirektiv. Tidigare inkomna remiss svar har beaktats och en del mindre uppdateringar och förtydliganden har gjorts.

Minister

Carina Aaltonen

Vattenbiolog

Mikael Wennström

Sändlista:

Liberalerna på Åland r.f., Härst.

Ålands Framtid r.f., Härst.

Obunden samling

Jämställdhetsenheten, regeringskansliet, Ålands landskapsregering, Härst.

Miljöbyrån, Social- och miljöavdelningen, Ålands landskapsregering, Härst.

Ålands natur & Miljö, r.f., Norragatan 13, 22100 Mariehamn

Ålands producentförbund, Jomalagårdsväg 17, 22150 Jomala

Leader Åland, Pb 229, 22101 Mariehamn

Ålands hushållningssällskap, Jomalagårdsväg 17-3, 22150 Jomala

Ålands bildningsförbund, Åsvägen 5, 22100 Mariehamn

Ålands fåravelsförening, Ordf. Cecilia Persson, Skarpnätövägen 236, 22240 Hammarland

Föreningen Ålandsfåret r.f., Ordf. Berit Sjöberg, Ristigen 14, 22150 Jomala

Ålands maskinring, Verksamhetsledare Bo-Erik Sandell, Örnäsvägen 36, 22310 Pålsböle

Odlarringen, Konsulent Gunilla Mattsson, Södra Överbyvägen 19, 22270 Eckerö

Ålands biodlarförening, c/o Yngve Påvall, Kabelhusvägen 39, 22340 Geta

Ekologiska odlarna på Åland, Ordf. Isabell Kvarnfors, Skutvik 10, 22520 Kastelholm

Ålands frukt- och bärodclarförening r.f., Ordf. Yngve Österlund, Sjögatan 171, Isaksö, 22340 Geta

Ålands potatisodclarförening, Sekr. Christer Clemes, Näfsby 22240 Hammarland

Ålands jordbruksklubb, Ordf. Patrik Karlsson, Vesterbacken 60, 22330 Tjudö

Ålands skogsvårdsförening, Jomalagårdsväg 17-5, 22150 Jomala

Ålands hästsportförening r.f., Travvägen, 22150 Jomala

WJ Dahlmans Ab, Pb78, 22101 Mariehamn

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), Norragatan 17, 22100 Mariehamn

Ålands centralandelslag (ÅCA), Drittel-Mattesgränd 7, 22150 Jomala

Ålands trädgårdshall, Ringsbölevägen 60, 22150 Jomala

Chips Ab, Sundsvägen 420, 22410 Godby

Ab Lantbruk, Möckelövägen 65, 22120 Mariehamn

Landskapsregeringens reviderade förslag till ändring av nitratbeslutet samt övriga åtgärder för att minska påverkan vid stallgödselhantering / 15.10.2015

Bakgrund:

Lagtinget och landskapsregeringen har i sina styrande dokument (budget, regeringsprogram) tydligt slagit fast att målsättningen med jordbruket är att det ska vara produktivt. Samtidigt betonas att det ska vara miljöanpassat, med minskade utsläpp till vattenmiljön.

Åland har lagstadgade krav att ta fram åtgärdsprogram för att förbättra vattenkvaliteten i sina sjöar, kustvatten och omgivande hav i enlighet med EU:s vattendirektiv och ramdirektivet om en marin strategi. I det arbetet ingår även att uppfylla de krav som åläggs Åland i internationella konventioner, såsom HELCOMs åtgärdsprogram för Östersjön.

Det s.k. nitratdirektivet har som särskilt syfte att minska den vattenförorening som orsakas av nitrater från jordbruket, och att förhindra ytterligare sådan förorening. För att uppnå målsättningen måste varje land ta fram ett åtgärdsprogram. Det s.k. nitratbeslutet (ÅLRB 2000:79) har hittills utgjort detta åtgärdsprogram för Ålands del.

EU-kommissionen rekommenderar att medlemsstaterna vid sin implementering av nitratdirektivet beaktar även vattendirektivets målsättningar om bättre vattenkvalitet. Man betonar tydligt att om inte detta görs, måste åtgärder för att minska utsläppen till vattenmiljön vidtas inom ramen för andra program, såsom vattenåtgärdsprogrammet och LBU-programmet. I praktiken kan det innebära att om inte landskapsregeringen på olika sätt stöder och stimulerar till frivilliga vattenvårdande åtgärder kan kommissionen komma att kräva striktare krav i den reglerande lagstiftningen.

De nya förslag till åtgärder som presenteras i detta dokument består dels av direkta ändringar av nitratbeslutet och dels kompletterande åtgärder. Dessa kan ses som en komplettering av nitratbeslutet och kan, om landskapsregeringen (LR) så önskar, ingå i nästa rapportering till EU-kommissionen om implementeringen av nitratdirektivet.

Beskrivning av arbetet med att ta fram förslagen till åtgärder:

Under de senaste åren har det förts en diskussion om möjligheterna att minska näringsläckage och utsläpp i samband med stallgödselhantering. På initiativ av LR hölls möten med företrädare för berörda parter. Därefter bildades en arbetsgrupp bestående av företrädare för ÅPF/jordbrukarna, jordbruksbyrån och miljöbyrån med syfte att ta fram konkreta och fungerande förslag till åtgärder för att minska miljöbelastningen vid hantering av stallgödsel. Utgångspunkten var att åtgärderna skulle kunna innefatta en kombination av olika frivilliga och obligatoriska åtgärder, exempelvis lagkrav, frivilliga insatser inom ramen för LBU-programmet, informationsinsatser, utvecklingsprojekt etc.

Förslaget består av 17 olika åtgärdsförslag för att minska belastningen i samband med hantering och spridning av stallgödsel. Åtgärderna är uppdelade i två grupper: A) förslag till direkta ändringar av nitratbeslut, samt kompletterande förslag med koppling till beslutet, samt B) övriga kompletterande förslag.

Åtgärdsförslag 2, 12 och 13 är projekt med syfte att följa upp, öka kunskapen om och ge underlag för utvärderingar av åtgärderna. Dessa kommer att särskilt diskuteras under kommande vinter i syfte att skapa ett sammanhållet och heltäckande uppföljningsprogram av miljöåtgärderna i LBU-programmet samt nitratbeslutet/åtgärderna för att minska effekten av hantering och spridning av stallgödsel.

Förslaget består av de förslag till åtgärder som arbetsgruppen för hantering av stallgödsel tagit fram.

A. Förslag till ändring av nitratbeslutet ÅLRB 2000:79, se förslag 1a och 1b, samt kompletterande förslag med koppling till beslutet, se förslag 2-5

Förslag 1a: Nitratbeslutet ÅLRB 2000:79 ändras så att senaste datum för spridning av stallgödsel på hösten ändras till 31 oktober. Det generella undantaget för spridning fram till 15 nov tas bort och i stället beviljas undantag efter behov. För att stimulera till vår- och sommarspridning av stallgödsel sätts ett krav att efter 31 oktober får maximalt den stallgödselmängd som produceras under 6 veckor köras ut. Det nya bestämmelserna träder i kraft 1 april 2016.

Grundregeln ändras således så att det blir möjligt att gödsel utan dispens sprida gödsel fram till och med 31 oktober. Det generella undantaget för spridning på hösten fram till fram till 15 nov tas bort.

I stället kan undantag efter behov beviljas under särskilda förutsättningar. Beslutet om undantag tas antingen av ÅMHHM eller av landskapsregeringen och kan ges antingen direkt av myndigheten eller efter särskild anhållan från en eller flera jordbrukare eller från ÅPF. Undantaget ges som regel generellt till samtliga jordbrukare men kan, av särskilda skäl, även gälla enskilda jordbrukare. Som särskilda skäl kan hänsyn även tas till exempelvis äldre jordbrukare för vilka det kan anses oskäligt att kräva förstoring av gödsellager.

Motivet för undantag bör dock som regel vara att man med hjälp av undantaget minskar risken för läckage av nitrater från jordbruket. En sannolik orsak kan vara riklig nederbörd/stor avrinning under tiden fram till 31 oktober.

Motsvarande krav som hittills gällt vid spridning mellan 15 oktober och 15 november bör gälla vid undantag, dvs spridning kan endast ske "om marken är otjälad och torr så att så att inget rinner av i ett vattendrag eller det inte finns någon risk för packningsskador.

Undantag ges för en specificerad tidsperiod. Undantagsperiodens längd kan variera utgående från de behov som föreligger till mellan 1 till 4 veckor. Den kan dock, om särskilda skäl föreligger, som längst sträcka sig ca 6 veckor fram till 15 december. Sådana särskilda skäl är företrädesvis att mycket stor nederbörd förhindrat spridning tidigare under hösten.

Den maximala mängd gödsel som får köras ut efter 31 oktober begränsas till den mängd gödsel som produceras på gården under 6 veckors tid och specificeras enligt schablonberäkningar utgående från gårdens djurbesättning. Syftet med denna regel är att jordbruken därigenom blir tvungna att köra ut huvuddelen av sitt gödsel under våren och växtperioden fram till 15 september.

Det exakta förfarandet vid beviljande av undantag och kriterierna för undantag inklusive vilken av myndigheterna (ÅMHHM eller landskapsregeringen) som beviljar undantag klargörs senast inom januari 2016 av LR efter samråd med ÅPF, Ålands Hushållningssällskap och ÅMHHM.

Argument för förslag 1:

Under beredningen av remissförslaget har ett alternativt förslag diskuterats där sista dag för spridning är 15 oktober. Argumenten för att sista dag för spridning skall vara 31 oktober är:

- a) I nitratbeslutet finns en regel att spridning av stallgödsel/organisk gödsel på hösten alltid ska följas av nedmyllning eller plöjning inom ett dygn. Tiden för jordbrukarna för att hinna med både skörd, spridning av stallgödsel och nedmyllning/plöjning bedöms bli för kort om grundregeln för spridning sätts till 15 oktober. Möjligheterna att sprida gödseln på ett korrekt sätt ökar om tiden förlängs till 31 oktober.
- b) Även om variationen kan vara stor mellan olika år, har Åland i allmänhet en längre växtperiod på hösten än övriga Finland. Det betyder att de grödor som skördas sent eller övervintrar kan ta upp näring under en relativt lång tid. En sen spridning med efterföljande plöjning gör således att en större mängd näring kan bindas till grödan.
- c) Behovet av dispenser blir betydligt större om grundregeln är att sista dagen för spridning blir 15 oktober. Det innebär en viss ökad byråkrati för att behandla dispensansökningar och ta beslut om dispens.
- d) Vid olika studier av näringsläckage från jordbruksmark har det framkommit att tidpunkten för spridning av gödsel endast är en av de faktorer som påverkar läckaget. Andra viktiga faktorer är t.ex. rätt gödslingsmängd, gödsling på torr mark, nedmyllning och att ha vinterbevuxen mark. För kväve sägs att det särskilt viktigt med sen höstbearbetning och fånggröda/vinterbevuxen mark, för fosfor nämns att det är också viktigt att minska packning av jordar/ förbättra jordstrukturen och att ha skyddszoner.

Vad gäller tidpunkten för spridning av stallgödsel sägs att det är bättre med spridning på våren, men att övriga faktorer ändå sammantaget spelar större roll för läckaget.

Källor: *Lantbrukets tillförsel av fosfor och kväve till vattenmiljön*, 2004, rapport från KSLA seminarium (rapport nr 26, årgång 143); *Översyn år 2010 av känsliga områden enligt nitratdirektivet*, 2011, Jordbruksverket, (rapport 2011:01); *Läckage av näringsämnen från svensk åkermark*, 2008, Naturvårdsverket (rapport 5823)

Förslag 1b: En ny paragraf införs i nitratbeslutet ÅLRB 2000:79 för att säkerställa allmänhetens deltagande vid ändringar och översyner i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/35/EG om åtgärder för allmänhetens deltagande i utarbetandet av vissa planer och program artikel 2 sägs att allmänheten på ett tidigt stadium ska ges möjlighet till deltagande i ändringar eller översyn olika planer eller program, däribland nitratbeslutet. Det sägs bland annat att allmänheten ska ha rätt har rätt att yttra sig i ett tidigt skede av beslutsprocessen och att vederbörlig hänsyn tas till allmänhetens synpunkter. Vidare ska landskapsregeringen klargöra mer i detalj på vilket sätt allmänheten ska ha möjlighet att delta och inom vilka tidsramar detta ska ske. Till allmänheten räknas alla de som berörs av beslutet, såsom verksamhetsutövare samt boende vid de marker där stallgödsel sprids.

Beslut om förslag 1a och 1b, inklusive förfarandet vid beviljande av undantag, kriterierna för undantag samt vilken myndighet som ska bevilja undantaget, tas av landskapsregeringen och skrivs in i nitratbeslutet senast inom februari 2016.

Kompletterande förslag med koppling till nitratbeslutet

Förslag 2: Utökad frivillig provtagning och analyser av näringsinnehåll i gödsel (projekt för att öka kunskap)

Utökade frivilliga analyser genomförs av näringsinnehåll i gödsel i samarbete med intresserade jordbrukare. Kostnaden för analyserna subventioneras om möjligt inom ramen för LBU-programmet.

Resultatet används som underlag vid kommande halvtidsutvärdering av LBU-programmet och utvärderingen av de stallgödselåtgärder som presenteras i detta dokument, särskilt för bedömningen om det ska krävas utökad provtagning och analys av näringsinnehåll.

Ett program för provtagning och analyser utarbetas av jordbrukare och LR senast inom februari 2016 av LR efter samråd med ÅPF, Ålands Hushållningssällskap och ÅMHM.

Förslag 3. Kriterier för vad som menas med otjälad, torr och icke-vattenmättad mark utarbetas.

Nitratbeslutets krav på *otjälad, torr och icke-vattenmättad mark* (se § 5 i nitratbeslutet) bibehålls i oförändrad form.

Dock utarbetas en begriplig definition och kriterier för vad som menas med detta begrepp (otjälad, torr och icke-vattenmättad), med syfte att precisera och nå en konsensus om innebörden, och förhindra ytavrinning i samband med gödslings.

Arbetet utförs av LR i dialog med ÅPF, entreprenörer, ÅMHM och Ålands Hushållningssällskap senast inom februari 2016.

Förslag 4. Specifikation av tillåten mängden kväve

Nitratbeslutets bestämmelser i § 6 *Mängden gödselmedel* gällande maximal tillåten mängd bibehålls.

Dock finns ett behov att tydligare specificera exakt vad som menas, gällande olika typer av kväve (lösligt kväve och totalhalt av kväve) samt att harmonisera bestämmelserna i nitratbeslutet samt andra bestämmelser, t.ex. i LBU-programmet

Arbetet utförs av LR i dialog med ÅPF och Ålands Hushållningssällskap senast inom februari 2016.

Förslag 5. Utvärdering av tillåten mängd

Nitratbeslutets text i § 6 gällande *Lagring av stallgödsel* bibehålls tillsvidare i oförändrad form. Dock utvärderas och revideras (vid behov) bilaga 1 och 2, särskilt gällande volymriktvärdena för 12 månaders lagringstid.

Arbetet utförs av LR i dialog med ÅMHM, ÅPF och Ålands Hushållningssällskap senast inom februari 2016.

B. Övriga kompletterande förslag för att minska påverkan vid stallgödselhantering

Som stöd och komplement till ovanstående åtgärder föreslås följande tilläggsåtgärder:

Förslag 6. Investeringsstöd till nya och utökade lagringsbassänger och gödselplattor vid djurgårdar

Investeringsstöd ges för anläggande av nya, tillräckligt stora och korrekt dimensionerade lagringsbassänger och -plattor. Stödet gäller både då man skapar nya bassänger/plattor på nya gårdar och då man ökar kapaciteten på befintliga gårdar. I detta ingår täckning av nya och befintliga gödselvårdsanläggningar, för att minska tillförsel av regnvatten och dunstning av ammoniak.

Investeringsstöd för detta bör prioriteras vid kommande revideringar av LBU-programmet, med syfte att säkerställa/stöda en tillräcklig lång lagring och korrekt spridning i enlighet med nitratbeslutet, både med nuvarande omfattning av och vid eventuell framtida utökning av djurbesättningarna. Tillgången till stöden bör säkerställas under hela den resterande delen av programperioden.

Förslag 7. Investeringsstöd till s.k. satellitbassänger och -gödselplattor

Investeringsstöd ges för anläggande av s.k. satellitbassänger och gödselplattor där behov finns för mellanlagring av svämgödsel. Sådana mellanlagringsbassänger och -plattor skulle underlätta logistiken vad gäller transporter och spridning. Mellanlagringsbassängerna och -plattorna placeras i första hand i områden med mycket växtodling där det underskott på djurgårdar/tillgång till stallgödsel, men kan även anläggas i områden med djurgårdar, om befintliga lagringsbassänger är underdimensionerade. Bassängerna och plattorna behöver inte placeras nära gårdscentrum utan kan ligga avsides och även användas till bevattning om samarbetet/verksamheten avslutas. Plattorna kan med fördel placeras intill bassängerna för lösa problemet med avrinning från plattorna.

Investeringsstöd för detta bör prioriteras vid kommande revideringar av LBU-programmet, med syfte att säkerställa/stöda en tillräcklig lång lagring och korrekt spridning i enlighet med nitratbeslutet, både med nuvarande omfattning av och vid eventuell framtida utökning av djurbesättningarna. Tillgången till stöden bör säkerställas under hela den resterande delen av programperioden.

Förslag 8. Investeringsstöd för utrustning och maskiner

Investeringsstöd ges för sådan utrustning och maskiner som behövs för förbättrad hantering, lagring och spridning av stallgödsel, jämfört med befintlig konventionell teknik.

Investeringsstöd för detta prioriteras vid kommande revideringar av LBU-programmet, med syfte att stöda förbättrad hantering och minskade förluster av näringsämnen.

Investeringsstöden 6, 7 och 8 kompletterar och är nödvändiga för genomförande den frivilliga åtgärden *Förbättrad användning av stallgödsel* inom LBU programmets åtgärder för Miljö- och klimatvänligt jordbruk (se nedan).

Förslag 9. Obligatoriska åtgärder inom LBU programmet.

Den obligatoriska åtgärden *Balanserad användning av näringsämnen* införs som en del av LBU programmets åtgärder för Miljö- och klimatvänligt jordbruk.

Enligt åtgärden ska fosfor- och kvävegödsling genomföras som en behovsgödsling utgående från gårdens markkarteringsresultat och den odlade grödans skördenivå. De högsta tillåtna fosfor- och kvävegivorna anges i tabeller.

Förslag 10. Frivilliga åtgärder inom LBU programmet.

Den frivilliga åtgärden *Förbättrad användning av stallgödsel* införs som en del av LBU programmets åtgärder för Miljö- och klimatvänligt jordbruk.

Åtgärderna syftar till att spridningen av gödsel genomförs på ett ur miljösynpunkt optimalt sätt. I samband med att mer detaljerade bestämmelser tas fram hösten 2014 specificeras regelverket så att även spridningen

av gödslet på växtodlingsgårdarna på ett likvärdigt och optimalt sätt genom snabb nedmyllning och användning av nedmyllande eller placerande utrustning.

Förslag 11. Krav införs på basskiftessignum vid markkartering

Det har framkommit att kunskapen om omfattningen och lokaliseringen av marker med a) höga fosfortal och b) halter av organiskt material/mullhalter är bristfällig. För att bättre kunna analysera omfattning av och trender för närings- och mullhalter införs krav på att basskiftessignum anges vid markarteringens provtagning och analyser.

Förslag 12. Sammanställning av resultat från markkartering (projekt för att öka kunskap)

Det har framkommit att kunskapen om omfattningen och lokaliseringen av marker med a) höga fosfortal och b) halter av organiskt material/mullhalter är bristfällig. Med syfte att öka kunskapen och långsiktigt skapa underlag för förbättrad och behovsanpassad gödsling skapas ett tvåårigt projekt där resultat av markkartering sammanställs på utvalda områden, dels utgående från redan gjorda analyser, dels utgående från ny provtagning.

Resultatet används som underlag vid kommande halvtidsutvärderingen av LBU-programmet och samtidigt utvärdering av de stallgödselåtgärder som presenteras i detta dokument.

Ett program för sammanställning av tidigare resultat samt för nya provtagningar/analyser utarbetas av LR i samarbete med ÅPF senast under våren 2016.

Förslag 13. Provtagningsprogram för diken (projekt för att öka kunskap)

Ett nytt frivilligt utvidgat provtagningsprogram av diken med avrinning från åkermark med olika typer av markanvändning och gödsling genomförs med syfte att kontinuerligt få återkoppling på genomförda åtgärder.

Provtagningsprogrammet bör innehålla analyser av åtminstone totalhalter och mineralformer av kväve och fosfor. I programmet kan ingå specialstudier där enskilda jordbrukare särskilt kan följa med effekten av olika typer av grödor och gödsling på sina åkrar. Programmet utvärderas minst en gång per år och kan utgöra ett underlag för återkommande utvärderingar av nitratbeslutet, (dvs. åtgärdsprogrammet enligt nitrat direktivet) samt kommande halvtidsutvärdering av LBU-programmet.

En grundkartering inleds våren 2016 i mån av resurser inom ramen för LR:s vattenövervakningsprogram. Ett program för utökad kartering samt specialstudier i samarbete med jordbrukare och ÅPF utarbetas av LR i samarbete med ÅPF och Ålands hushållningssällskap senast inom februari 2016.

Förslag 14. Utökad information till allmänhet och övriga berörda

Utökad information ges till allmänhet och övriga berörda angående åtgärderna för hantering och spridning av stallgödsel. En 'infoplan' tas fram där det klargörs hur informationen ska ges (vad, hur, av vem, till vem, när osv). I informationen bör ingå resultat av de provtagningar som genomförs i anslutning till åkrar där stallgödsel används.

Infoplanen utarbetas i första hand av jordbruksbyrån, miljöbyrån och ÅPF (även Hushållningssällskapet och ÅMHM involveras i processen) senast under våren 2016.

Förslag 15. Utökad information och utbildning till jordbrukare

Information, utbildning och rådgivning angående regler och beslut gällande stallgödselhantering, inklusive de olika åtgärder som presenteras i detta dokument, ges i första hand inom ramen för den information, utbildning och rådgivning som ingår i LBU-programmet.

Den behöver dock kompletteras med särskilt riktad information till jordbrukare särskilt under våren 2014 så fort LR tagit beslut i frågan. Informationen sprids i första hand via de infobladd som sänds ut från ÅPF och Jordbruksbyrån.

Ett program för utbildning och rådgivning tas fram av jordbruksbyrån i samarbete med miljöbyrån och ÅPF (även Hushållningssällskapet involveras i processen) senast under våren 2016. Inom ramen för utbildningen diskuteras möjligheterna till särskild kurs/utbildning för entreprenörerna.

Förslag 16. Utvecklingsprojekt

Det är viktigt att berörda parter fortsättningsvis diskuterar olika möjligheter till förbättringar av stallgödselhanteringen. Det kan gälla lagring, bearbetning (ex avvattnings, rötning), spridning, återanvändning av dikesvatten, olika typer av våtmarker och skydds-zoner etc.

LR önskar stöda sådana projekt personellt, ex som deltagare i planerings- och styrgrupper, och om möjligt finansiellt. LR kan även överväga stöd genom att tillhandahålla mark för pilotprojekt (t ex integrerade skydds-zoner).

Förslag 17. Tillsyn

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, ÅMHM, utövar tillsyn över olika verksamheter i enlighet med miljölagstiftningen. Tillsyn av olika verksamheter, däribland jordbruk, sker vid dricksvattentäkter i enlighet med ÅMHMs, verksamhets- och resultatplan. Även Ålands vatten Ab har en roll gällande övervakningen av de skyddsbestämmelser som gäller vid bolagets vattentäkter.

Omfattningen av tillsynen och övervakningen framgår av en tillsynplan för dricksvattentäkterna som utarbetades under våren 2014. Samtidigt togs även en informationsplan tas fram, bl a för att informera om vilka skyddsbestämmelser som gäller inom dricksvattentäkternas avrinningsområden.

Som komplettering till detta arbete utarbetas kriterier för vad som menas med otjälad, torr och icke-vattenmättad mark, se förslag 3.

Parallellt med att den lagstadgade tillsynen, kommer ett utvidgat provtagningsprogram för diken utvecklas. Det programmet kan ses som ett frivilligt kontrollprogram som kompletterar tillsynen.

Projektplan för arbetet med att ändra vattenlagstiftningen / 26 juni 2015

Bakgrund

I den åländska vattenlagen finns **två parallella system** för hur de åländska vattnen ska nyttjas, skyddas och vårdas. Det första systemet infördes i och med att vattenlagen antogs 1996, det andra systemet infördes på 2000-talet då först ramvattendirektivet*¹ och sedan ramdirektivet om en marin strategi implementerades. De två systemen använder likartade begrepp men har **delvis olika innebörd och rättsverkan** och har medfört otydlighet och osäkerhet om hur lagen ska tolkas.

Enligt **det gamla systemet** ska s.k. **kvalitetsnormer** med bindande rättsverkan för enskilda införas. Samtidigt medger lagen att s.k. **särskilda kvalitetsnormer** kan användas som ett alternativ. Enligt dessa bestämmelser får ny eller ändrad verksamhet inte genomföras om den kan leda till ökad övergödning så länge kvalitetsnormer inte är utfärdade. Bestämmelserna om särskilda kvalitetsnormer infördes för att stöda de dåvarande politiska målen om att minska belastningen av kväve och fosfor.

Kvalitetsnormerna bedömdes tidigt vara svåra och dyra att införa*². Man har dock vid tidigare större ändringar av vattenlagen valt att behålla systemet med kvalitetsnormer och särskilda kvalitetsnormer eftersom det, genom den praxis som tillämpats vid tillståndsgivning, stött de politiska målen gällande vattenvården. Praxisen vid tillståndsgivning har mött kritik eftersom den ensidigt tillämpats på fiskodlarnäringen.

Kvalitetsnormerna utgör en grundläggande del av det gamla systemet och flera av de verktyg och bestämmelser som enligt vattenlagen ska/kan användas refererar till eller är beroende av kvalitetsnormerna. Det gör att ändringar av lagbestämmelserna om kvalitetsnormer kräver ganska **omfattande ändringar** av centrala kapitel av vattenlagen.

Det **nya systemet** som infördes utgående från ramvattendirektivet och ramdirektivet om en marin strategi innebär bl.a. krav på att **alla vatten klassificeras och att normer/gränsvärden för god vattenkvalitet införs**. Systemet medför inte direkta bindande krav för enskilda gällande övergödning men ställer krav på landskapsregeringen att ta fram **åtgärdsprogram för att uppnå målen och begränsa utsläppen**. I åtgärdsprogrammet kan sedan landskapsregeringen besluta om olika typer av åtgärder, t.ex. lagstiftning, för att nå målet*³. För den del som utgår från ramdirektivet om en marin strategi måste programmen samordnas/koordineras med omgivande regioner.

Det nya systemet som införts utgående från direktiven är mer flexibelt än i det tidigare systemet och ger utrymme för lokala och regionala lösningar. Båda systemen utgår dock från att en viss kvalitet ska uppnås och medför därför att **maximalt tillåtna sammanlagda utsläpp** kan fastställas. Det innebär att det i vissa fall **kan finnas utrymme för ökade utsläpp** om det maximalt tillåtna utsläppsutrymmet inte har uppnåtts och beroende på hur utsläppen fördelas mellan olika verksamheter.*⁴

Behov av reviderad vattenlagstiftning

Det finns således ett tydligt behov att revidera vattenlagstiftningen och ”strömlinjeforma” vattenlagen utifrån det nya system som infördes då de två EU-direktiven implementerades. Detta arbete är omfattande och innebär ändringar av centrala delar av vattenlagen med nära koppling till tillståndsgivning. I arbetet ingår att revidera bestämmelserna om kvalitetsnormer och övriga bestämmelser som är kopplade till dem (inklusive de s.k. tak/stoppreglerna i vattenlagens 5 kap 9 §.)

De senaste åren har även andra behov av ändringar av vattenlagen (och annan närliggande lagstiftning) identifierats. Detta omfattar bland annat att revidera och tydliggöra bestämmelser om s.k. förbättringsoverskott och möjligheter till kompensationsåtgärder och kretsloppslösningar, vattenförbättringsplaner, möjligheten att använda vattenförbättringsfonder, miljögranskning, rätten till och etablering av verksamheter på allmänt vatten, ersättningsgrunder vid vattenskyddsområden, klagorande av rättigheter vid övervakning och insamling av uppgifter m.m. I samband med den pågående remissen av det åländska vattenåtgärdsprogrammet har det även framförts tydliga önskemål om ändring av avloppslagstiftningen.

Bedömningen är att ändringar behöver göras eller övervägas i mer än trettio av sammanlagt ca fyrtio lagparagrafer i vattenlagens kapitel 1 *Inledande bestämmelser*, kapitel 4 *Allmänna kravbestämmelser* och kapitel 5 *Bestämmelser om vattenkvalitet*. En del av ändringsbehovet är av teknisk natur medan andra i hög grad styr tillämpningen av lagen t.ex. vid tillståndsgivning. Till detta kommer att ändringar bör göras (eller övervägas) i kapitel 6 *Tillståndsprövning och miljögranskning* (ca tio av tretton paragrafer), i kapitel 2, 3 och 7 rörande *Rådighet över vatten, Förfogande över annans egendom* och *Ersättningar och inlösen* (uppskattningsvis 5-7 paragrafer) samt i kapitel 11 *Avlopp*. Till detta kommer ett flertal ändringar bland annat i miljöskyddslagen och i flera förordningar med koppling till vattenlagstiftningen.

Behovet av lagändringar är i flera fall kopplade till fiskodlingsnäringens möjligheter, eller brist på möjligheter, att utveckla sin näring så som önskas. Landskapsregeringen har i olika styrande dokument slagit fast att det åländska vattenbruket ska ha möjligheter att växa inom ekologiskt hållbara ramar. Landskapsregeringen säger i Vattenbruksstrategi för Åland 2014-2020: *För det åländska vattenbruket innebär hållbar utveckling att näringens utveckling ska bidra till lokalproducerad, klimatsmart mat och ett renare hav (ekologisk hållbarhet) samtidigt som vattenbruk ska vara en lönsam näring för företagarna (ekonomisk hållbarhet). Vattenbruk som primärproduktion ska utgöra en sysselsättningsbas i synnerhet i skärgården (social hållbarhet).*

Målsättning för ändring av vattenlagstiftning

Det övergripande syftet med ändringen av vattenlagstiftningen är att i enlighet med lagtingets budgetbeslut för 2015 uppdatera och revidera vattenlagstiftningen med utgångspunkt i vattendirektivets och marina direktivets/vattenlagens miljömål i syfte att göra lagstiftningen mer tydlig och enhetlig. Samtidigt genomförs andra ändringar för att göra lagen tydlig för allmänhet och andra berörda parter.

Mål:

- Lagen ska göras enhetlig och tydlig i enlighet med det system som infördes då ramvattendirektivet och ramdirektivet om en marin strategi implementerades.
- I arbetet ingår att revidera bestämmelserna om kvalitetsnormer och övriga bestämmelser som är kopplade till dem. I detta arbete ingår att ersätta de s.k. tak/stoppreglerna i 5 kap 9 § "Särskilda kvalitetsnormer" med tydliga bestämmelser om hur olika myndigheter, däribland ÅMHH, ska beakta de vattenkvalitetsmål och -normer som införts i vattenlagen vid implementeringen av ramvattendirektivet och ramdirektivet om en marin strategi. I arbetet ingår att göra en jämförelse med motsvarande system som tagits fram i Sverige och i riket med syfte att bättre harmonisera lagstiftningen med omgivande regioner. *⁵
- Samtidigt genomförs andra ändringar av vattenlagstiftningen som identifierats de senaste åren med syfte att göra lagen tydligare och enklare att förstå och tillämpa för allmänhet, verksamhetsutövare och myndigheter (se redogörelse i avsnittet *Behov av reviderad vattenlagstiftning* ovan)

Vid ändringen av lagstiftningen bör beaktas landskapsregeringens långsiktiga politiska målsättningar gällande vattenvård och miljö, dess näringspolitiska målsättningar samt målsättningarna om en hållbar utveckling.

Organisation och uppskattad tidsåtgång för arbetet

Arbetet ska resultera i ett förslag till ändrad vattenlagstiftning. **Förslaget ska överlämnas till miljöministern**, för vidare föredragning vid landskapsregeringen.

Arbetet är omfattande och omfattar centrala delar av lagstiftningen. Arbetet bör därför genomföras med grundlighet.

Miljöministern leder arbetet. En parlamentariskt tillsatt **politisk referensgrupp** bistår ministern för att säkerställa tillräcklig politisk förankring.

Representanter från övriga berörda avdelningar inom landskapsregeringen (åtminstone fiskeribyrån, jordbruksbyrån och skogsbruksbyrån), kommunerna och ÅMHM bör ha möjligheter att ge synpunkter under arbetets gång. Berörda bransch- och intresseorganisationer bör ha möjlighet att ge synpunkter åtminstone en gång under beredningstiden förutom i samband med det normala utlåtandet av det slutliga ändringsförslaget. En **referensgrupp** och en **utökad referensgrupp** (inkluderande även företrädarna för bransch- och intresseorganisationerna) tillsätts därför. Grupperna kan delas in i mindre grupper med tätare möten om det anses ändamålsenligt.

Arbetet omfattar delvis komplicerade delar av lagstiftningen där enskildas rättigheter och skyldigheter vägs mot bestämmelser i EU-lagstiftning. Synpunkter och utlåtanden föreslås därför inhämtas från en **expertgrupp** under beredningstiden. Inom ramen för AquaBest projektet har **förarbeten** gjorts för flera delar av den lagstiftning som bör ändras (eller där en ändring bör övervägas). Arbetet kan därför utgå från dessa förarbeten vilket förkortar tiden för framtagandet av ändringsförslaget. En medarbetare från AquaBest projektet ingår därför också i expertgruppen.

Alla referensgruppsmöten **protokollförs**.

En **utredare/lagberedare** anställs vid social- och miljöavdelningen för framtagande av ett förslag till lagändringar. En person från miljöbyrån bistår utredaren i arbetet.

Förfarandet möjliggör att personen jobbar effektivt med projektet. Eftersom projektet kräver input från utomstående kan det innebära att det uppstår väntetider under arbetets gång. Vid anställning på miljöbyrån finns möjlighet att personen under sådana kan arbeta med mindre utredningar med koppling till lagändringarna och mindre ändringar av lagar och förordningar. Det är önskvärt att utredaren har kännedom om miljö rätt kopplad till EU-lagstiftning eftersom det utgör en central del av arbetet.

Med tanke på arbetets omfattning och behovet av respons från utomstående uppskattas arbetet med att ta fram de olika förslagen till ändring av lagen till sex till åtta månader, under förutsättning att arbetet fortlöper väl och att det inte finns alltför stora åsiktsskillnader om hur de nya lagsbestämmelserna ska utformas. * Till detta kommer en utlåtandetid på omkring två månader, samt slutlig beredning och beslut av landskapsregeringen innan lagförslaget kan lämnas till lagtinget.

Projektet finansieras med medel från anslaget för social- och miljöavdelningens allmänna förvaltning. Medlen täcker lönekostnader för utredare/lagberedare, ersättningar till medlemmar i expert- och referensgrupper samt övriga omkostnader (möten, resekostnader etc) under 2015.

Arbetet planeras påbörjas så snabbt som möjligt (vecka 20). Målsättningen är att arbetet ska slutföras under 2015.

**Vid de första diskussionerna med ÅMHM (den mest berörda myndigheten) och med expertgruppen rekommenderas starkt att tiden för arbetet skulle förlängas. Detta för att säkerställa att höra berörda parter (fastighetsägare, berörda verksamhetsutövare och myndighet etc) och att dessa ska ha tillräcklig tid att delta aktivt och ge synpunkter under arbetets gång.*

Det har även framkommit att det håller på att tas fram utredningar i Sverige och Finland gällande en viktig del av lagstiftningen, kompensationsåtgärder och möjligheter till förbättringsoverskott. Det är önskvärt att Åland tar del av dessa utredningar för att ge möjlighet till samordning.

Förslag till medlemmar i de olika grupperna:

Politisk referensgrupp: I gruppen föreslås ingå representanter från samtliga lagtingspartier. Miljöministern fungerar som ordförande för gruppen.

Referensgrupp med tjänstemän: Representanter från berörda avdelningar inom landskapsregeringen (åtminstone fiskeribyrån, jordbruksbyrån och skogsbruksbyrån), kommunerna och ÅMHM

Utökad referensgrupp: I gruppen ingår förutom referensgruppen med tjänstemän, även representanter för berörda branschorganisationer (åtminstone Ålands fiskodlarförening, Ålands producentförbund, Ålands skogsvårdsförening)

Expertgrupp:

Ari Ekroos, professor i juridik vid Aaltouniversitetet i Helsingfors, expert på miljö- och klimatlagstiftning, deltagare i AquaBest-projektet

Lena Gipperth, docent i miljörett vid Göteborgs Universitet, deltog i den första tanksmedjan om vattenkvalitetsnormer som landskapsregeringen ordnade i samarbete med Åbo Akademi

Petra Granholm, pol.mag. från med huvudämne folkrätt från Åbo Akademi, innehar även en master i resursförvaltning från högskolan i Akureyri, Island. Utredare i AquaBest-projektet

Vad gäller utredaren planeras anställning av en doktorand, Sara Kymenvaara, från Aaltouniversitetet i Helsingfors. Sara har fått goda referenser från Ari Ekroos och Lena Gipperth i expertgruppen. Sara är svensktalande med utbildning i miljörett från Sverige.

*1 Denna implementering pågår fortfarande. De sista lagändringarna kommer inom kort behandlas av lagtinget.

*2 Se rapport: Framtagande av vattenkvalitetsnormer för den åländska skärgården – slutrapport. Appelgren & Mattila, Husö biologiska station (2002)

*3 I Vattenlagen 22 § sägs: ” Landskapsregeringen ska upprätta ett åtgärdsprogram som är ägnat att uppnå och bevara en effektiv och hållbar vattenanvändning med en god vattenkvalitet, förebygga en försämring av vattenkvaliteten samt att uppfylla kvalitetsmålen enligt 21 §. Av åtgärdsprogrammet ska framgå lagstiftnings-, budget-, informations-, tillsyns- och övervakningsbehov samt de administrativa behov som genomförandet av en åtgärd fordrar.”

*4 Vid HELCOMs ministermöte i Köpenhamn 2013 fastställde Östersjöländerna s.k. Maximalt Tillåtna Utsläpp och minskningsbehovet av kväve och fosfor till Östersjöns olika delbassänger. Med de maximalt tillåtna utsläppen menas de sammanlagda utsläppen, varje land har sedan rätt att själv bestämma hur utsläppsutrymmet ska fördelas mellan olika verksamheter.

5 Det är inte förenligt med övriga bestämmelser i vattenlagen och med LRs politiska målsättningar att på ett enkelt sätt ”ta bort” tak/stoppregeln. I lagen finns grundläggande krav på landskapsregeringen att klassificera alla vatten, slå fast normer/gränsvärden för god vattenkvalitet samt att ta fram åtgärdsprogram för att uppnå kvalitetsmålen och begränsa utsläppen. Dessa krav utgår från bestämmelser i ramvattendirektivet och ramdirektivet om en marin strategi. Bland åtgärderna kan uttryckligen lagstiftningsåtgärder ingå.

*Juridiskt sett kan en underordnad paragraf inte gå över/överbygga en överordnad paragraf.

Kraven som utgår från EU-direktiven går inte att ändra i sin substans. Då lagen nu ändras föreslås lagen strömlinjeformas utgående från dessa grundkrav till de delar som rör allmänna kravbestämmelser (kap 4) och bestämmelser om vattenkvalitet (kap 5). Om tak/stoppregeln tas bort måste det klargöras hur detta bidrar till att kvalitetsmålen uppfylls.

I den svenska miljölagstiftningen har en liknande stoppregel som på Åland tagits bort. I stället har det införts bestämmelser som klargör hur exempelvis normerna för god vattenkvalitet ska tas i beaktande vid övrig myndighetsutövning.